PIERWSZA ŁAWKA · NAJCZĘSTSZE ZADANIA MATURALNE · PR · JĘZYK POLSKI · MATURA 2027 · POZIOM ROZSZERZONY

A. Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy

Matura 2027, poziom rozszerzony: jak odczytać cytat będący punktem wyjścia (definicja, ujęcie badacza lub krytyka, fragment utworu), sformułować problem, tezę albo hipotezę i powiązać cytat z utworami oraz kontekstem. Sześć kart: wzorcowe odpowiedzi i zasady oceniania CKE, trening, zadania na poziomie matury, zadania trudniejsze i test w grupach A i B – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE** Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka	4 zad. 13 pkt
2	**Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – trening** Zadania krok po kroku	7 zad. 20 pkt
3	**Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – zadania na poziomie matury** Polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE 2025–2026	6 zad. 16 pkt
4	**Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – zadania trudniejsze** Dla ambitnych – nietypowe ujęcia tego samego typu	5 zad. 17 pkt
5	**Test: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – grupa A** 40 minut · 14 pkt	5 zad. 14 pkt
6	**Test: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – grupa B** 40 minut · 14 pkt	5 zad. 14 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań (co daje punkty, typowe uwagi z zasad oceniania) oraz wzorcowe odpowiedzi.
- Karty 2–4 prowadzą od treningu, przez zadania na poziomie matury, do zadań trudniejszych.
- Karty 5 i 6 to równoległy test (grupa A i B) z punktacją jak na maturze.
- Klucz zawiera odpowiedzi, przykładowe realizacje i zasady oceniania w stylu CKE 2026.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera wzorce odpowiedzi, typowe błędy ze sprawozdań CKE i test „Sprawdź się".

Materiał oryginalny – żadne zadanie ani tekst nie jest kopią materiałów CKE. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: ZR I.1.1, ZR I.1.11, I.1.9, I.1.12–I.1.14, III.1.1, III.1.6, ZR III.1.2, III.2.1, III.2.8–III.2.10, IV.2, IV.6. Częstość na maturze: cytat jako punkt wyjścia w 6 z 16 tematów PR 2022–2026, co najmniej jeden taki temat w 6 z 8 sesji (m.in. maj 2023, maj 2025, maj 2026). Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE

Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 13 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

- **Budowa tematu z cytatem na PR** (arkusze 2022–2026): 1) cytat z podpisem („Na podstawie: autor, tytuł"); 2) problem – zwykle w formule „*[zjawisko] jako sposób kreowania świata przedstawionego i jego funkcja*" albo pytanie „*Na czym polega… i czemu służy…?*"; 3) zdanie „Punktem wyjścia do rozważań uczyń powyższy cytat"; 4) lista: lektura (często wskazana tytułem), inne utwory, wybrany kontekst. Odniesienie się do cytatu jest warunkiem **pełnej** realizacji tematu – praca, która go pomija, tylko częściowo dotyczy problemu, a to obniża też ocenę argumentacji w KLiK.

Rodzaj cytatu	Skąd pochodzi	Co z nim zrobić w pracy
cytat-definicja	słownik terminów, encyklopedia, podręcznik poetyki	objaśnić cechy pojęcia, każdą cechę sprawdzić na przykładach; definicję można uzupełnić, ale nie należy z nią walczyć
cytat – ujęcie autorskie	badacz, krytyk, filozof, pisarz mówiący o literaturze	wyjaśnić stanowisko autora cytatu, a potem je przyjąć i rozwinąć, przyjąć z zastrzeżeniem albo z nim polemizować – zawsze z uzasadnieniem
cytat-ilustracja	fragment utworu literackiego	zinterpretować jak fragment utworu (kto mówi, do kogo, w jakiej sytuacji, jaką formą), pokazać jego związek z problemem, szukać podobnych rozwiązań w innych utworach

- **Sześć kroków analizy tematu** (15–20 minut na brudno): 1) podkreśl w cytacie słowa-klucze i sparafrazuj je; 2) rozłóż problem na człony: *zjawisko* – *sposób* (jak zbudowano świat przedstawiony) – *funkcja* (po co); 3) zapisz, co cytat mówi o problemie – często podpowiada funkcję; 4) dobierz utwory, w których zjawisko naprawdę występuje; 5) dobierz kontekst, który coś wyjaśnia; 6) przy ujęciu autorskim zdecyduj: zgoda, zgoda z zastrzeżeniem czy polemika.
- **Problem, teza, hipoteza.** Problem to pytanie, na które odpowiada praca. **Teza** to odpowiedź sformułowana na początku (zdanie oznajmujące, najlepiej z uzasadnieniem po *ponieważ*). **Hipoteza** to przypuszczenie ze wstępu, które sprawdza się w toku analiz i potwierdza (albo koryguje) w zakończeniu. Na PR teza musi objąć **oba** człony tematu: nazwać sposób przedstawienia i jego funkcję. Teza „Groteska jest ważna w literaturze" nie odpowiada na żadne pytanie.
- **Dowodzenie dedukcyjne i indukcyjne** (ZR III.1.2). Dedukcja: teza we wstępie → argumenty i przykłady → potwierdzenie. Indukcja: pytanie lub hipoteza → analizy kolejnych utworów → wniosek ogólny w zakończeniu. Oba układy są poprawne; ważne, by wstęp i zakończenie do siebie pasowały (inaczej egzaminator liczy zaburzenie spójności).
- **Jak pracować z cytatem w wypracowaniu:** we wstępie – przytocz krótko i wyjaśnij (parafraza + słowa-klucze); w akapitach – wracaj do słów-kluczy cytatu jako do łączników („…to właśnie owo *udziwnienie*, o którym mówi cytat"); w zakończeniu – rozstrzygnij, na ile cytat się potwierdził. Cytuj dosłownie: przekręcony cytat w cudzysłowie to **błąd rzeczowy** (−1 pkt w KLiK); jeśli nie pamiętasz dokładnie – parafrazuj bez cudzysłowu.
- **Kto mówi w cytacie?** Słowa postaci (Hamlet do aktorów) to nie wprost poglądy autora (Szekspira); słowa narratora to głos wewnątrz utworu. Pomylenie postaci z autorem albo autora cytatu z autorem lektury to błąd rzeczowy.
- **Pułapki**, które CKE opisuje w sprawozdaniach: niezrozumienie pojęcia z tematu (np. groteski, demitologizacji) – może dać 0 pkt w SFWP i w całej pracy; cytat jako ozdobnik („Jak powiedział…") bez wyjaśnienia; rozważania o „życiu" zamiast o sposobie przedstawienia; zdania, które tylko przepisują polecenie albo informują („Kolejnym utworem jest…") – egzaminator traktuje je jak brak analizy.

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Wypisz słowa-klucze, sparafrazuj cytat i sformułuj problem. Cytat: *„Narrator, który wie wszystko, zdejmuje z czytelnika ciężar zgadywania; narrator, który wie niewiele, każe mu samemu składać świat z okruchów”* (sformułowanie przygotowane do zestawu).
Słowa-klucze: *wie wszystko / wie niewiele* (zakres wiedzy narratora), *ciężar zgadywania*, *składać świat z okruchów* (aktywność czytelnika). Parafraza: od tego, ile wie narrator, zależy rola czytelnika – albo dostaje uporządkowany świat, albo sam go rekonstruuje. Problem: *Jak kreacja narratora – zwłaszcza zakres jego wiedzy – wpływa na sposób odczytania świata przedstawionego?*
Jak myśleć: to ujęcie autorskie, więc wolno je uzupełnić, np. zauważyć, że także narrator wszechwiedzący może celowo zostawiać luki (w *Lalce* nie dowiadujemy się, co stało się z Wokulskim).

Przykład 2. Temat: *Spór o sposób poznawania świata – jak utwór go przedstawia i czemu to służy?* Punktem wyjścia jest cytat-ilustracja: „Martwe znasz prawdy, nieznane dla ludu, (…) / Nie znasz prawd żywych, nie obaczysz cudu! / Miej serce i patrzaj w serce!” (Mickiewicz, *Romantyczność*). Od czego zacząć?
Od sytuacji, w której padają słowa: to odpowiedź osoby mówiącej w balladzie Starcowi, który każe ufać swojemu „oku i szkiełku”, w obecności ludu modlącego się za duszę Jasia. Spór nie jest wykładem – zostaje **udramatyzowany**: dwie postacie reprezentują dwie drogi poznania, a tłum i cierpiąca Karusia są świadkami.
Funkcja: ballada staje się manifestem nowej poezji – prawdę uczuć przeciwstawia prawdzie rozumu.
Za co CKE daje punkt: za pokazanie, **jak** utwór przedstawia spór (dialog, kontrast postaci, synkretyzm ballady), a nie tylko za streszczenie poglądów.

Przykład 3. Temat z cytatem-definicją: *„Archetyp to pierwowzór – wzorzec postaci, sytuacji lub obrazu, który powraca w kulturze od najdawniejszych czasów i który czytelnik rozpoznaje, zanim go nazwie”* (sformułowanie przygotowane do zestawu). *Archetypowa wędrówka jako sposób budowania fabuły i jej funkcja*. Porównaj dwie tezy.
Teza słaba: *Wędrówka to ważny motyw w literaturze wszystkich epok.* (nie mówi, jak wędrówka buduje fabułę, ani po co). Teza dobra: *Fabuła oparta na archetypie wędrówki pozwala pokazać przemianę wewnętrzną jako drogę przez kolejne etapy – przestrzenie, przez które idzie bohater, stają się znakami stanów jego duszy; tak jest w „Boskiej Komedii”, gdzie zaświaty są mapą grzechu i zbawienia, i w „Kordianie”, gdzie podróż po Europie jest szkołą rozczarowań.*
Jak myśleć: każdą cechę z definicji (powtarzalność, rozpoznawalność) sprawdź potem w przykładach.

Przykład 4. Uczeń zaczął pracę zdaniem: *Jak powiedział Szekspir, teatr jest zwierciadłem*. Oceń ten początek.
Dwa błędy. 1) Te słowa wypowiada w dramacie **Hamlet** (rada dla aktorów), a nie autor – pomylenie postaci z autorem to błąd rzeczowy. 2) Cytat jest skrócony do ozdobnika: brak wyjaśnienia, co ma „pokazywać” zwierciadło (cnotę, zło, „postać i piętno” epoki) i dlaczego przesada mu szkodzi. Lepiej: *Hamlet, pouczając aktorów, stwierdza, że teatr ma służyć „niejako za zwierciadło naturze”; słowo „niejako” podpowiada, że chodzi nie o kopię, lecz o obraz, który wydobywa prawdę o ludziach i ich czasie.*

PIERWSZA ŁAWKA

ZADANIA

Zadanie 1. Przyporządkuj cytaty do rodzajów. Wpisz literę: a) cytat-definicja, b) ujęcie autorskie (stanowisko badacza lub krytyka), c) cytat-ilustracja (fragment utworu literackiego). Cytaty bez podpisu to sformułowania przygotowane do zestawu. ___ / 4 pkt

1. „Alegoria – obrazowe przedstawienie pojęcia abstrakcyjnego za pomocą postaci, przedmiotu lub zdarzenia o stałym, umownym znaczeniu."

2. „Każda epoka uważa swój sposób opowiadania za najbardziej naturalny – dopiero następna widzi w nim konwencję."

3. „Martwe znasz prawdy, nieznane dla ludu, / Widzisz świat w proszku, w każdej gwiazd iskierce" (Mickiewicz, *Romantyczność*)

4. „Powieść realistyczna nie kopiuje świata, lecz porządkuje go tak, by czytelnik uwierzył, że nikt niczego nie porządkował."

a) cytat-definicja

b) ujęcie autorskie

c) cytat-ilustracja

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

Zadanie 2. Która teza odpowiada na oba człony tematu *Kontrast jako sposób kreowania postaci i jego funkcja*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. Zestawienie postaci o przeciwnych cechach wyostrza wady bohatera i zmusza czytelnika do oceny, której narrator nie wypowiada wprost.

B. Kontrast jest jednym z najstarszych środków stylistycznych, znanym już w starożytności.

C. W wielu utworach bohaterowie bardzo różnią się od siebie charakterem.

D. Kontrast sprawia, że utwory są ciekawsze i przyjemniej się je czyta.

Zadanie 3. Oceń prawdziwość zdań o temacie z cytatem. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 4 pkt

1. Praca, która pomija cytat z tematu, tylko częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu.	**P**	**F**
2. Z ujęciem autorskim w cytacie wolno polemizować, jeśli polemika jest uzasadniona.	**P**	**F**
3. Cytat wystarczy przepisać we wstępie – dalej nie trzeba do niego wracać.	**P**	**F**
4. Niedokładny cytat ujęty w cudzysłów może zostać uznany za błąd rzeczowy.	**P**	**F**

Zadanie 4. Uzupełnij zdania wyrazami z ramki. ___ / 4 pkt

problem teza hipoteza indukcyjnym dedukcyjnym argument

1. Pytanie, na które odpowiada wypracowanie, to _____.
2. Odpowiedź na to pytanie, podana na początku pracy, to _____.
3. Przypuszczenie ze wstępu, potwierdzane dopiero w zakończeniu, to _____.
4. Wywód, który od analizy przykładów prowadzi do wniosku ogólnego, nazywamy _____.

PIERWSZA ŁAWKA

Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – trening

Zadania krok po kroku

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

Zadanie 1. Wypisz z cytatu trzy słowa-klucze. Wyjaśnij, co znaczy każde z nich w tym kontekście. ___ / 3 pkt

Ach! wierzcie mi, ten dramat nie jest ani wymysłem, ani romansem. All is true, jest on tak prawdziwy, że każdy znajdzie w sobie, może nawet w swym sercu, te same czynniki, z których on się składa.

Honoré de Balzac, *Ojciec Goriot*, tłum. Amelia Bortnowska (słowa narratora z początku powieści).

Iluzja prawdziwości – jakimi sposobami utwór literacki przekonuje czytelnika, że przedstawiony świat jest prawdziwy, i czemu to służy? Punktem wyjścia do rozważań uczyń powyższy cytat.

W pracy odwołaj się do: lektury obowiązkowej – wybranej z listy lektur; innych utworów literackich; wybranego kontekstu.

Zadanie 2. Jakiego rodzaju jest cytat z *Ojca Goriot*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. definicja realizmu przytoczona ze słownika terminów literackich

B. fragment manifestu grupy literackiej ogłoszonego w prasie

C. stanowisko współczesnego badacza wobec powieści Balzaka

D. fragment utworu – narrator komentuje własną opowieść i zapewnia o jej prawdziwości

Zadanie 3. Przekształć problem tematu w pytanie badawcze. Zastąp sformułowania *iluzja prawdziwości* i *czemu to służy* własnymi słowami. ___ / 2 pkt

Zadanie 4. Sformułuj tezę do tego tematu w jednym–dwóch zdaniach. Uwzględnij sposób uwiarygodnienia i jego funkcję. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Zadanie 5. Przyporządkuj przykłady do sposobów uwiarygodnienia świata przedstawionego. Wpisz je do właściwej kolumny. ___ / 6 pkt

Ojciec Goriot – słowa narratora „All is true”
Dżuma – narrator zapowiada, że zrelacjonuje to, czego był świadkiem, i to, co potwierdzają świadectwa innych
Ojciec Goriot – ulica, przy której stoi gospoda, i rok 1819
Lalka – sklep Wokulskiego przy Krakowskim Przedmieściu
Lalka – „Pamiętnik starego subiekta” pisany przez Rzeckiego
Zdążyć przed Panem Bogiem – rozmowa reporterki z Markiem Edelmanem

zapewnienie narratora	szczegół realiów	forma dokumentu

Zadanie 6. Zaproponuj trzy utwory (w tym lekturę obowiązkową) i kontekst do tego tematu. Przy każdym zapisz jednym zdaniem, jaki sposób uwiarygodnienia omówisz. ___ / 4 pkt

Zadanie 7. Napisz dwa zdania wstępu. Pierwsze ma wyjaśniać cytat, drugie – przedstawiać Twoje stanowisko wobec niego. ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – zadania na poziomie matury

Polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE 2025–2026

KARTA 3/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 16 pkt

Zadanie 1. Wyjaśnij, jakie zadanie teatru wskazuje Hamlet w przytoczonej wypowiedzi. Odwołaj się do dwóch sformułowań cytatu. ___ / 2 pkt

Zastosuj akcję do słów, a słowa do akcji, mając przede wszystkim to na względzie, abyś nie przekroczył granic natury; wszystko bowiem, co przesadzone, przeciwne jest intencjom teatru, którego przeznaczeniem, jak dawniej, tak i teraz, było i jest służyć niejako za zwierciadło naturze, pokazywać cnocie własne jej rysy, złości żywy jej obraz, a światu i duchowi wieku postać ich i piętno.

William Szekspir, *Hamlet*, akt III, scena 2 (Hamlet do aktorów), tłum. Józef Paszkowski.

Literatura jako zwierciadło – w jaki sposób utwór literacki ukazuje „postać i piętno" swojego czasu i jaką funkcję pełni takie przedstawienie? Punktem wyjścia do rozważań uczyń powyższy cytat.

W pracy odwołaj się do: *Hamleta* Williama Szekspira; innych utworów literackich; wybranego kontekstu.

Zadanie 2. Rozstrzygnij, czy według Hamleta teatr ma dokładnie kopiować rzeczywistość. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do cytatu.
Rozstrzygnięcie: .....
Uzasadnienie: ..... ___ / 2 pkt

Zadanie 3. Który problem najtrafniej oddaje sens tematu z cytatem z *Hamleta*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. Jak utwór, przetwarzając rzeczywistość, ujawnia prawdę o wartościach i o swoim czasie?

B. Czy teatr w czasach Szekspira był popularną rozrywką mieszczan?

C. Dlaczego Hamlet tak długo zwleka z pomszczeniem ojca?

D. Jak wyglądało codzienne życie na dworze w Elsynorze?

Zadanie 4. Sformułuj tezę do tego tematu, odwołując się do *Hamleta*. Teza powinna obejmować sposób przedstawienia i jego funkcję. ___ / 3 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Matura 2027 z polskiego (poziom rozszerzony) – najczęstsze zadania: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy

Podgląd pokazał 7 z 21 stron. Pełna wersja: 21 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE – 4 zadania, 13 pkt
- Karta 2: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – trening – 7 zadań, 20 pkt
- Karta 3: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – zadania na poziomie matury – 6 zadań, 16 pkt
- Karta 4: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – zadania trudniejsze – 5 zadań, 17 pkt
- Karta 5: Test: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – grupa A – 5 zadań, 14 pkt
- Karta 6: Test: Temat z cytatem – od cytatu do problemu i tezy – grupa B – 5 zadań, 14 pkt Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań, i wzorcowe odpowiedzi.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/matura-2027-polski-rozszerzona-najczestsze-zadania-a-temat-z-cytatem-od-cytatu-do